

Rasializované¹ budoucnosti: Biologismus a měnící se politika identity²

Racialized Futures: Biologism and the Changing Politics of Identity

David Skinner

ABSTRACT This paper explores the changing role of science in public discourse on “race” and racism, examining the contention that new biological accounts of human life (‘biologism’) are transforming how differences are lived and understood. The paper argues that recent developments must be interpreted in the context of two earlier periods during which science was integral to, first racism and then anti-racism. The growing ascendancy of biologism has prompted both utopian and dystopian accounts of the future: one in which scientific racism is revived, the other in which science finally abolishes race thinking. These futures resonate socially and politically, but lack plausibility when held up against either the historical experience of racism or detailed examination of the apparent direction of biologism. The paper argues, however, that there are significant changes taking place. The new biology challenges existing notions of relatedness, personhood and the nature/culture distinction, and is altering the terrain over which race is discussed. The paper highlights some the features of this new setting by exploring the emergence of novel expressions of racialized politics that both utilize biology in the construction of identity and see biology itself as a site of struggle.

KEYWORDS biologism, biology, ethnicity, identity, politics, race, racism

Návštěvníci britské internetové stránky „Pravé kořeny: Váš původ odhalen“ (www.rootsforreal.com) si mohou předplatit novou službu. Za 195 liber může každý poslat vzorek svých slin; ze slin je extrahována mitochondriální (Mt) DNA, která je poté porovnávána s ostatními vzorky MtDNA v databázi.³ Předplatitelé následně obdrží mapu světa, na níž jsou zakresleny všechny shodné vzorky z databáze, a kromě toho ještě odhad, „kde byste měli hle-

---

Sociální studia. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 4/2007. S. 53–80. ISSN 1214-813X.

¹ Rád bych poděkoval všem, kdo komentovali předchozí verze tohoto článku a přispěli k jejich značnému vylepšení. Patří k nim Liz Bradbury, Oonagh Corrigan, Cori Hayden, Tom Ling, Catherine Nash, Paul Rosen, Katharine Tyler a dva anonymní recenzenti.

Rasializace je vytváření sociální reality skrze ideu rasy (pozn. překl. po konzultaci s Mgr. Evou Šlesingerovou)

² Překlad převzat z: Skinner, D: „Racialized Futures: Biologism and the Changing Politics of Identity.“ *Social Studies of Science*, 36/3 (June 2006): 459–488. Publikováno se svolením © 2006 SAGE Publications, www.sagepub.com

³ Mitochondrie jsou mimojaderné buněčné organely, které obsahují DNA. Mitochondriální DNA má tu jedinečnou vlastnost, že se předává víceméně beze změny po ženské linii z jedné generace na druhou, aniž by se poškodila nebo smíchala s mužským genetickým materiálem.

dat vaše pravé předky ze strany matky“. Přestože je počet afrických vzorků v databázi poměrně malý a genetická diversita lidí afrického původu největší (oba tyto faktory mohou vést k tomu, že odhad je méně přesný), primárním sektorem trhu pro tuto službu se zdá být britská populace afrokaribského původu. Dobrozdání uživatelů této služby uveřejněná na internetové stránce shrnují potenciální kouzlo hledání genetických kořenů:

Naše DNA obsahuje možná nejpůvodnější informace o naší rodině, naší zemi, našem jazyku, kmelech, zvycích a tradicích. Pro naši duši by bylo uspokojující vědět, že naše děti mohou vyrůstat se silným pocitem identity a dědictvím, kdybychom byli schopni odhalit dobu, o níž jsme se domnívali, že je navždy ztracena.

Přestože jsem se narodil v Anglii a byl jsem tu vychován západoindickými rodiči, vždy jsem se identifikoval jako britský černoch pocházející z Karibské oblasti a Afriky [sic]. V Británii jsem se však nikdy necítil vítaný, a když jsem vyrůstal, měl jsem stále pocit, že patřím někam jinam. Po třetí cestě na Trinidad jsem své identitě rozuměl už lépe, ale vždy jsem cítil silné pouto k Africe a toužil jsem zjistit něco víc o chybějícím spojení s ní.

Druhá výpověď patří účastníkovi oceněného dokumentu BBC *Mateřská vlast – Genetická cesta (Motherland – A Genetic Journey*, televizní premiéra 5. února 2003), který využil výsledky testů MtDNA a chromozomu Y (pro zjištění původu po mužské linii) 229 dobrovolníků afrokaribského původu žijících v Británii. Jak dokument ukázal, přitažlivost této procedury tkívá v touze najít spojení s africkou minulostí, a tak získat zpět minulost vymazanou hrůzami otroctví a nuceného transportu. Tato snaha o „uspokojení duše“ však může odhalit neočekávaná či „problematická“ zjištění. Žena citovaná výše jako druhá byla překvapená, když zjistila, že má palestinské, izraelské a syrské předky. Mnoho lidí se také dozvědělo, že jsou evropského původu, a to daleko silněji po otcovské než po mateřské linii, což je donutilo uvědomit si historii sexuálního zneužívání afrických žen evropskými muži v době otroctví. Za povšimnutí také stojí, že vědec-běloch, který na tomto programu spolupracoval, analyzoval vlastní DNA a zjistil, že je z 25 % afrického původu. A není sám: Předpokládá se, že 10 % bílých Američanů má k Africe podobné genetické vazby.

Internetová stránka „Pravé kořeny“ a pořad *Mateřská vlast* mohou být považovány za známky širšího posunu v chápání původu a rodové linie, v němž se genetika, věda o DNA, stává mocným nástrojem zkoumání a legitimizace nárokování si určité identity.⁴ Přestože většina z nás zatím nabízenou příležitost takového testování nevyužívá, lidé se vzrůstající mírou pojmají pouto se svou minulostí geneticky. Tyto příklady také ukazují, že genetické

⁴ Pro příklad z USA viz „A Spiralling Trail Back to Africa“ (Spirálovitá cesta zpět do Afriky; *New York Times Metro*, 26. 2. 2002, str. 1), kde je popsán příběh spisovatelky Pearl Duncan, jež využila testy DNA k vyhledání svých předků z doby před nuceným transportem do Ameriky a objevila je v Ghaně. Tento článek také oznamuje, že Bostonská univerzita a Univerzita Jižní Karoliny vytváří genetické databáze, jež umožní Američanům afrického a židovské původu najít své kořeny. Viz také polemiku okolo americké internetové stránky www.africanancestry.com diskutovanou v Lee a kol. (2001: 49). Pro příklady dalších genealogických služeb viz www.familytree.com (USA) a www.oxfordancestors.com. Tyto stránky jsou pozoruhodné svým úsilím distancovat nabízené služby od jakékoliv diskuze o rase či etnicitě.

dědictví je často chápáno skrze rasové a etnické kategorie. Genetický výklad toho, „kdo skutečně jsme“, je jen jedním z mnoha významných způsobů odkazujících k tomu, jak se současná biologie podílí na změnách reprezentace a prožívání rasových rozdílů.

„Rasializace“ označuje sociální a politické procesy, jejichž prostřednictvím dochází ke konstituování rasově odlišných skupin. Historický význam vědy při vývoji představ o rasových rozdílech je všeobecně uznáván. Například úvodní sociologické texty o rase typicky začínají diskuzi o „vědeckém rasismu“ 19. a 20. století.⁵ Mnoho učebnic přírodních věd pojednává o podobném tématu. V obou případech se předpokládá, že účast vědy na rasializaci je dávnou minulostí a její zastaralé formulace přežívají jen v mylných a neinformovaných názorech předpojatých lidí. V tomto příspěvku se však tvrdí, že věda zůstala zapojena do konstrukce a ztvárňování rasializovaného rozdělení společnosti. A co je nejpodstatnější, soustředí se na to, jak mohl nedávný vědeckotechnický vývoj přispět k významné reorganizaci rasového myšlení.⁶

Předložený příspěvek se zaměřuje na řadu změn, které se někdy označují společným termínem „biologismus“; tj. na rostoucí převahu biologických výkladů lidského života. K těmto změnám patří velmi diskutované pokroky v genetice člověka, ale i další věci, jako jsou nové reprodukční technologie, molekulární medicína a výzkum fungování mozku. Rostoucí množství literatury popisuje, jak tento vývoj přispívá k celkovému přetváření široce rozšířených představ a chápání lidského života. Dosud však existuje jen málo pokusů propojit toto poznání s analýzou měnící se hodnoty „rasy“. Cílem tohoto článku je přispět právě v této oblasti tím, že ukáže, jak biologismus znovu otevírá staré debaty o podobnosti a rozdílnosti a poskytuje lidem nové možnosti, jak vyprávět o své identitě a jak ji nově zakoušet.

Příspěvek je strukturován kolem tří období vývoje veřejného diskursu „rasy“ a biologie, přičemž posledním z nich je vzestup vlivu biologismu. Již dříve byla značná pozornost věnována historii vědeckého rasismu. To se odráží ve skutečnosti, že výklady této historie se staly základem, na němž staví jak politika vědy, tak antirasismus. Stejně tak stojí za analýzu překonání období vědeckého rasismu: od 30. let 20. století se věda angažovala ve službách antirasismu. Představa, že nové vědecké znalosti mohou zpochybnit rasismus, spočívala na sporných zjednodušeních týkajících se povahy rasového myšlení a směřování vědeckého uvažování. Přesto po druhé světové válce můžeme identifikovat druhé období, kdy, alespoň ve veřejné sféře, bylo explicitní pojímání rasy jako biologické rozdílnosti marginalizováno a rasializovaná věda byla považována za nebezpečnou a vyžadující opatrné vedení. Věda tak v tomto kontextu opět hrála důležitou roli a jejím úkolem bylo označit rasismus za

⁵ Včetně autorova vlastního příspěvku k Bilton a kol. (2002).

⁶ Používám termín „rasové myšlení“, abych shrnul všechny formy diskursu, jež zvyšují pojetí rasové rozdílnosti. Podle některých autorů znamená jakékoliv rasové myšlení totéž co rasismus (viz například Miles 1989), ale já považuji za užitečné tyto dva termíny oddělit. Utlačované skupiny přijaly rasové kategorie za zdroj své politické mobilizace a konstrukce identity a tato sociální realita by měla být brána na vědomí (Donald a Rattansi 1992: Introduction). Stojí také za povšimnutí, že přestože důležitým leitmotivem antirasismu bylo univerzalistické odmítnutí významu „rasy“, mnohé podoby antirasismu přijímají a oslavují rozdílnost (Bonnert 2000). Pro příklad a vysvětlení používání termínu „rasové myšlení“ viz Gilroy (2000: 12).

neznalost či falešnou ideologii a přeformulovat rozdíly mezi populacemi jako kulturní spíše než biologické. Tato přeměna však nikdy nebyla dokončena a přinesla s sebou nové rozpory a obtíže. K nejdůležitějším z nich patřil protiklad mezi předpokladem, že rasismus je jednoduše „špatnou vědou“, a jeho zjevnou odolností vůči vědecké kritice, či způsob, jak se rasistické názory a prohlášení dokázaly bez problémů převléci z biologické do kulturní podoby.

Jak příspěvek dále ukáže, na pozadí těchto období vědeckého rasismu a antirasismu je možné porozumět rostoucímu významu biologismu ve vztahu k politice „rasy“. V současné době můžeme pozorovat obnovení významu biologických výkladů lidství. To dalo vzniknout utopickým i dystopickým představám budoucnosti, podle nichž věda opět přispěje k přeměně veřejného diskursu rasy (viz například Duster 1990, Nelkin a Lindee 1995, Rothman 1998, Gilroy 2000, Olson 2002). Tyto možné scénáře budoucnosti – podle jednoho dojde k oživení vědeckého rasismu, podle druhého věda skončuje s rasovým myšlením – jsou sociálně a politicky přitažlivé, ale když je srovnáme s historickou zkušeností rasismu nebo s detailním posouzením směřování biologismu, zjistíme, že nejsou příliš plausibilní. Pokud však budeme na diskuzi o rase nahlížet prostřednictvím množství se sociálněvědné literatury o biologismu, pak zjistíme, že v myšlení o rase začíná významný posun. Narůstá ochota mobilizovat v diskuzi o rozdílnosti biologicky založené argumenty. Nová biologie zpochybňuje existující pojetí příbuznosti, lidské jedinečnosti a opozici příroda vs. kultura. Důsledky, jež z toho plynou pro veřejný diskurs, budou pravděpodobně složité a různorodé – někde budou narušovat a jinde posilovat vnímání absolutních rozdílů mezi jednotlivými lidmi a populacemi.

Předložený příspěvek zdůrazňuje některé charakteristiky této nové epochy, když diskutuje vynořování nových projevů rasializované politiky, která sice využívá biologii při konstrukci identity, ale zároveň ji považuje za „bojové pole“. Tato objevující se biopolitika identity odhaluje napětí – vlastní veřejnému poselství oné nové biologie – mezi tvrzením o podobnosti lidí a soustředěním se na rozdíly, kterými se vyznačují. To také ilustruje, jakými způsoby může biologie přispívat k novému přemostění mezi pojetím vlastní identity a rasovou odlišností.

Tento příspěvek pojednává o dynamickém vztahu mezi chováním vědy a veřejnými diskursy rasy. Tento vztah – historický i současný – není dostatečně teoreticky ukotven a je třeba mu i nadále věnovat metodologickou a empirickou pozornost. Přestože si nepřeji redukovat vědu na pouhý výraz obecnějších společenských zvyků, tvrdím, že měnící se podoba vědeckého poznání a praktik a způsoby, jimiž je věda konzumována a mobilizována, by měly být zasazeny do kontextu obecnějších společenských a politických změn. Můj přístup bude nutně schematický a jeho součástí bude řada zjednodušení – zejména proto, že používám téměř výlučně literaturu a příklady z angloamerického prostředí.⁷

⁷ Zachovávám tím tradici, jež je v odborných publikacích o tomto tématu obvyklá. Kniha *The Race Gallery* (Galerie ras) Marka Kohna (1995) je pozoruhodnou výjimkou. Kohn zkoumá typicky středoevropské – minulé i současné – vztahy utvářející se okolo rasy a vědy. Zaměřují-li se na angloamerické prostředí, uvědomují si nebezpečí, jež spočívá v poměrování všech rasializovaných situací prostřednictvím uspořádání a vědeckého výzkumu v USA, na což upozorňoval Wacquant (1997). Obtíže se vyskytují také při převádění mezi britským a americkým uspořádáním. To lze ilustrovat na velmi odlišném chápání knihy *Between Camps* (Mezi tábory) Paula Gilroye (2000) na obou stranách Atlantiku, viz Duster (2002), Collins (2002) a Gilroy (2002).

Možným úskalím jakékoliv diskuze (historické nebo současné) o „rase“ je přehánění koherence nebo jednoznačnosti určité konstrukce podobnosti nebo rozdílnosti. Je například možné mít v jednom souboru lidí, kteří trvají na tom, že „jediná kapka“ africké krve by z nich udělala černocho, zatímco jiní pocházející z podobného prostředí oslavují své smíšené dědictví. V současné době, stejně jako vždy, se dostavuje napětí a nejistota; dokonce je možné tvrdit, že dnešní doba je v historickém srovnání pravděpodobně jednou z těch, kdy jsou napětí a nejistota zvláště výrazné. Přesto je pořád ještě možné a užitečné popsat množství intelektuálních, společenských a politických změn a ukázat, jak biologismus mění oblast, v níž je rozdílnost chápána a diskutována.

„Rasa“ s biologií a bez biologie: Vzestup a úpadek vědeckého rasismu

Kniha *Race: The History of an Idea in the West* Ivana Hannaforda (1996) zpochybňuje vlivný mýtus, že pojetí rasové a etnické rozdílnosti existovalo vždy: „Moje kniha vybízí k nepřijetí domněnky, že historie západního myšlení vždy byla a vždy bude historií rasového myšlení“ (1996: 4).

Hannafordův přesvědčivý argument podepřený rozsáhlým historickým zkoumáním je v souladu s dnes obecně přijímaným názorem, že „rasa“, jak je v současné době obvykle chápána, se vyvinula ze společenských, politických a intelektuálních podmínek rané modernity (Banton 1987, 1988; Miles 1989, 1993; Kohn 1995). Její vývoj a užívání je možné odvozovat od nových problémů ve správě obyvatelstva, společností a států. Někteří autoři začleňují vznik rasy do rozsáhlejších analýz popisujících zrod nových forem politického řízení a vládnutí, jež konceptualizovaly lidské skupiny jako přirozené entity a jednaly s nimi podle toho (Hannaford 1996, Agamben 1998). Jiní chápou rasové myšlení jako prostředek, který smiřuje zjevné rozpory mezi univerzálním humanismem osvícenského myšlení a nerovnostmi kapitalismu a kolonialismu (Malik 1996, Gilroy 2000).

Kořeny rasového myšlení jsou dlouhé a četné a sahají až do dob, kdy se věda o tyto problémy nezajímala (Stepan 1982, Banton 1987, Hannaford 1996, Wade 2002). Tradiční vysvětlení rasismu však připisuje velký význam období 19. a počátku 20. století, kdy vědecké poznání, postupy a metodologie ustavily „rasu“ jako znamenitý prostředek pro porozumění rozdílnosti. Projekt vymezení, klasifikace a utřídění lidských skupin Evropy a zbytku světa byl součástí rozsáhlejšího souboru nových myšlenkových trendů, jež určily místo člověka v přírodě. Vliv biologických výkladů života a lidstva, který je patrný například v zájmu nové vědy o představitele druhů a dědičnost fyzických, duševních a morálních schopností, je nesporný. Přestože pojetí lidské rozdílnosti a podřadnosti existovalo již dříve, například ve spojení s příslušností k rodu, věda napomohla tomu, že se tyto rozdíly mezi lidmi začaly chápat jako přirozené, stálé a absolutní. Proměnlivost vzhledu začala být vnímána jako známka hlubších a zásadnějších esenciálních rozdílů. „Rasa“ byla zpředmětněna jako biologická kategorie a stala se vysvětlující proměnnou. Práce Sary E. Chinn ukazuje, jak se výše uvedené pojí s novým postojem k tělu „jako důkazu“: „Zabstraktnění těla v řadu měřitelných funkcí vedlo k tomu, že je tělo možné číst jako znamení něčeho jiného, ne sebe samého: zákonitostí, trendů, předvídatelných procesů... tělo nejen mohlo sdělit vědcům, jak funguje, ale mohlo také odhalit svůj původ a vývoj“ (Chinn 2000: 5).

Podle Chinn byla redukce lidí na souhrn fyzických rysů a s tím související kvantifikace rozdílnosti nevyhnutelně spjata s procesy zpředmětnění a odlištění a posunula diskuzi o rozdílech mezi lidmi na novou rovinu. Věda o rase byla úzce spojena s politickým zájmem o stát a občanství. To je patrné například ze zájmu o fyzické a duševní zdraví národa, který se projevil eugenickým hnutím a vznikem veřejné zdravotní správy, jež vnímala „cizince“ jako zdroj nemoci (Kevles 1995, King 2002).

Bylo by však zjednodušením považovat „rasu“ za výmysl vědy. Vztah mezi vědeckým, politickým a veřejným diskursem rasy byl a je komplexní a různorodý. Jak pravil jeden známý autor: „historie ideje [„rasy“] a její zvláštní dráha – mezi racionálním a iracionálním, vědeckým a náboženským, fyzickým a metafyzickým, lidovým a elitářským – představuje unikátní paletu politických a morálních problémů“ (Gilroy 2000: 76).

I ke konci 19. a na počátku 20. století, když byl rasismus na svém vrcholu, měl koncept rasy schopnost skloubit vědecké s náboženským a estetickým. Ve veřejném diskursu se pojetí biologických rozdílů smísilo s tématem původu, národa a kultury. Z toho je možné si vzít obecnější poučení:

Rasy jsou sociálními konstrukty: lidé věří, že mezi různými kategoriemi lidí jsou esenciální a dědičné rozdíly. Rasové esencialistické myšlení by nemělo být redukováno jen na biologický esencialismus. Například představa, že černá barva pleti je způsobena prokletím Cháma, je stejně esencialistická jako jakákoliv biologická teorie. Rasové ideologie jsou komplexní a nabývají různých podob, a proto také existuje řada specifických kritérií, jež se pro připsání rasy používají. Jedním z těchto kritérií je nepochybně fenotyp, ale v mnoha sociálních kontextech fungují další kritéria jako rodový nebo geografický původ. Vědci by měli věnovat pozornost typu rozdílnosti konstruované lidským přesvědčením a jednáním spíše než se pokoušet a priori určovat legitimní kritéria pro definici rasy (Austin 2003: 54).

Peter Wade (2002) předložil nedávno plausibilní tvrzení, že vědci mají sklon líčit všechny „přírodní“ a fenotypické výklady rasy jako „biologické“, což není příliš k užítku. Také poukazuje na to, že pojetí biologické rozdílnosti a spřízněnosti se v rasializovaném diskursu objevovalo různými způsoby a až donedávna spočívalo na představě dědičnosti, jíž chyběla přesnost, kterou vnesla éra DNA. Jak Loïc Wacquant poznamenává, „rasa“ „vždy směřovala vědecké poznatky s lidovými názory a těžila z jejich vzájemné spoluviny“ (1997: 227). Tato spoluvina činí analýzu „rasy“ i vědy obtížnou. Mnozí autoři píšící o historii vědeckého rasismu se domnívají, že věda pouze odráží společenské a politické představy své doby nebo je jimi nakažena. Diskuze o historii rasismu jsou naopak ochotné přidělit vědě aktivnější úlohu v tomto vyprávění. Rovnováha ve vztahu mezi oběma je často nedosažitelná.

V období mezi světovými válkami sílila vědecká debata o tvrzeních rasismu a legitimitě konceptu „rasy“ (Barkan 1992, Kevles 1995). Z této debaty se vyvinul termín „rasismus“ a ve 40. letech 20. století se začal běžně používat. Tento termín svou formulací zpochybnil předpoklad vnitřních, biologicky podmíněných rozdílů mezi rasami (Benedict 1983 [1942]). Antirasistické vědci tvrdili, že nové poznání dědičnosti a kulturní rozmanitosti oslabilo „rasovou vědu“ (race science).

Od 30. let 20. století se toto stanovisko vyvíjelo v přímém protikladu ke způsobům, jimiž byla věda ideologicky a prakticky využívána v nacistickém Německu. Po druhé světové

válce se objevil silný politický požadavek na zpochybnění „zastaralých“ názorů novým důrazem vědy na banalitu zdánlivých „rasových“ rozdílů a na to, co je společné celému lidstvu (Malik 1996).

V politickém klimatu poválečných let – v důsledku holocaustu a v době studené války a dekolonizace – bylo tvrzení, že vědecká pravda překonala rasistické předsudky, přitažlivé jak pro zastánce vědy, tak pro zastánce antirasismu. Vytvoření dvou prohlášení o rase zformulovaných skupinou předních přírodních a sociálních vědců pod záštitou Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu (UNESCO) začátkem 50. let 20. století se často uvádí jako zásadní moment, jenž znamenal obrovskou změnu akademických názorů. Tato prohlášení vznikla jako reakce na požadavek Ekonomické a sociální rady OSN, aby UNESCO vytvořilo „program šíření vědeckých poznatků určených k odstranění rasových předsudků“. Je však typické, že první prohlášení sepsané především sociology a sociálními antropology nedokázalo získat všeobecný respekt přírodních vědců.⁸ Jablkem sváru bylo tvrzení, že „vědecké důkazy, které máme v současné době k dispozici, nás neopravňují k závěru, že dědičné genetické rozdíly jsou hlavním faktorem vzniku rozdílů mezi kulturami a kulturní vyspělostí různých skupin“. Druhé prohlášení, na němž se ve větší míře podíleli i biologové a fyzičtí antropologové, takovátoto tvrzení zmírnilo. Ráz jejich úvah nám přiblíží Leslie C. Dunn, zpravidla skupinové diskuze, která vyústila ve formulaci druhého prohlášení:

Snažili jsme se... vyhnout tvrzení, že jelikož jsou rasy proměnlivé a mnohé z nich plynule přecházejí jedna v druhou, tak neexistují... Fyzický antropolog i obyčejný laik vědí, že rasy existují; vědec díky množství vědecky identifikovatelných a měřitelných znaků, jež používá při klasifikaci variet člověka; laik na základě jasných důkazů, jež mu skýtají vlastní smysly, když vidí pohromadě Afričana, Evropana, Asiata a Indiána (Dunn, citováno podle Kohn 1995: 47).

Stranou tak zůstaly některé nepříjemné otázky, a sice, jak a proč k přeměně v „nerasovou vědu“ došlo a do jaké míry se jednalo o přeměnu úplnou (Haraway 1992, Kohn 1995). Vývoj prohlášení UNESCO ukazuje na otevřeně politický záměr, pokus zvládnout společensky nebezpečný koncept. Autorita těchto prohlášení se zčásti odvozovala, jak naznačovaly, z mezinárodního konsenzu, který přesahoval původní nepřátelství (Bonnett 2000: 69). Postoj vědy k „rase“ jakožto smysluplné biologické kategorii byl však „agnostický“ (Reardon 2001: 362), neboť se tu tvrdilo, že v současné době neexistují důkazy, jež by podpořily chaotické všeobecné používání tohoto konceptu (Kohn 1995: 41). Někteří přírodní vědci, kteří obhajují názor, že současné pokroky genetiky vyvrátily koncept rasy, tvrdí, že věda 50. let 20. století nebyla schopna obhájit obsah prohlášení UNESCO (zejména Jones 1993). To otevírá fascinující možnost, že agenda stanovená v poválečné době řídila směr vědecké práce: tedy, že věda dohonila politiku.

Intervence, jako například prohlášení UNESCO, měly sice jasný cíl – formování veřejného a laického diskursu –; rychlost, rozšíření a míra jejich vlivu by se však neměly přeceňovat. Představa, že věda jako celek nějakým způsobem odmítla koncept „rasy“, dávala jen málo prostoru k uznání rozdílných stanovisek, které existovaly jak v rámci různých vědeckých

⁸ O komentář k prohlášení bylo požádáno 106 předních genetiků a fyzických antropologů; z 80, kteří odpověděli, ho bez výhrad přijalo pouze 23 a 31 s ním silně nesouhlasilo.

oborů a oblastí, tak mezi nimi. Rasová témata, přestože napadaná, dál explicitně nebo nepřímo pronikala myšlením mnoha vědeckých podoborů, zejména psychologie a epidemiologie (Snyderman a Rothman 1988, Kohn 1995, Lee a kol. 2001).⁹

Navzdory komplikacím bylo zastaralé rasové myšlení postupně odsunuto na okraj přírodních věd (Stepan 1982, Malik 2000: kap. 5):

Věda se sladila s politikou teprve v 70. letech 20. století, když se prosadila nová generace biologů a antropologů znalá politických nuancí poválečné doby. Skutečnost, že rasy neexistují a rasové rozdíly nejdou dál než pod kůži, se stala záležitostí vědecké víry.

Přestože ideál objektivní vědy zůstával rétoricky silný, období vědeckého rasismu a jeho svržení odhalilo, že věda je silně zpolitizovaná. Na konci 60. let a v 70. letech 20. století došlo ke slabému oživení rasových a jiných biologických deterministických teorií, jež však vyvolaly prudkou vědeckou a politickou odezvu.¹⁰ Podle Diane Paul (1998b) vedla tato reakce bohužel k opačnému efektu, kdy se hlavní proud vědy stal méně ochotný mluvit o genericke dědičnosti. Následná debata byla tak ostrá, že představitelé explicitně rasializované vědy mohli o sobě od té doby říkat, že jsou cílem honu na čarodějnice inspirovaného politickou korektností a odporem k racionální debatě. Tyto „oběti“ živily domněnku, že existuje spiknutí, jež brání vědě odhalit zjevnou pravdu o rase: „Možný vliv genetických faktorů na rasové a behaviorální rozdíly se velmi opomíjel, takže se z něj stalo téměř stejné tabu, jakým byly v předcházející generaci pohlavní nemoci a antikoncepce“ (Arthur Jensen, citováno podle Kevles 1995: 270). Takovéto komentáře se neshodovaly s obecným směřováním genetiky. Tento obor se v poválečné době proměnil v liberální disciplínu, která se nezaměřovala na populace nebo skupinové kategorie, ale na jednotlivce (Paul 1998a, Rose 2001).

V poválečné době však existovalo množství faktorů, které nechaly pootevřené dveře pro návrat „rasové vědy“. Vědecké zpochybnění „rasy“ spočívalo v názoru, že „neexistují důkazy“, jež by tvrzení rasismu podporovaly. Tento způsob argumentace umožňoval, aby nové objevy obnovily debatu o rasových rozdílech. Věda, přestože ne bez opozice, setrvala ve své roli rozhodčího v otázkách rasy a byla považována za schopnou posuzovat legitimitu tvrzení o inherentních rozdílech mezi lidmi. V tomto ohledu byl její hlas důležitý, i když zůstávala zticha.

Rasismus bez biologie?

Prohlášení UNESCO ztělesňovala představu, že rasismus je možné vyléčit vědeckým poznáním a vědeckou výchovou. Společenský tlak možná přispěl k vymýcení rasismu ve vědě, napomohly však vědecké poznatky ke zmírnění rasismu ve společnosti? Na tuto otázku

⁹ Například v průzkumu uskutečněném v 80. letech 20. století v USA se zjistilo, že 45 % psychologů se domnívá, že rozdíl mezi IQ černochů a bělochů odráží jak environmentální, tak i genetické faktory (Snyderman a Rothman 1988). Lee a kol. (2001) odhadují, že 64 % článků v časopise *American Journal of Epidemiology* zveřejněných mezi léty 1910 a 1990 používalo koncept rasy.

¹⁰ Za počátek tohoto mírného oživení může být považován článek Arthura Jensena (1969) o rase a IQ. K diskuzi o síle reakce na sociobiologii v 70. letech 20. století viz také Malik (2000: kap. 6).

samozejmě neexistuje jednoduchá odpověď. Ve veřejné sféře se přinejmenším snížil výskyt argumentů, jež explicitně vyjadřovaly tvrzení o skupinové nadřazenosti/podřadnosti v biologickém smyslu. Došlo také k významnému, přestože velmi nejednoznačnému posunu od výkladu rasy jako biologické kategorie.

Měli bychom se vyhnout zjednodušenému předpokladu, že jelikož ubývalo vědeckého rasismu, věda přestala hrát ve veřejném diskursu jakoukoliv roli. Naopak, věda a její výroky proti rasismu byly důležitými prvky v systému rasových vztahů, který se objevil po druhé světové válce. Antirasistická věda se stala důležitým (přestože ne jediným) prubířským kamenem v diskuzích o rase.

Tento vývoj je však opět důležité situovat do širšího kontextu politických změn. Mnoho autorů správně spojilo antirasistickou vědu s politickým klimatem, které se vyvinulo v poválečném období a které bylo charakteristické vírou ve schopnost vědy vyřešit sociální problémy a zároveň oficiální podporou inkluzivních hodnot sociálního státu (Kohn 1995, Malik 1996, 2000). Vývojové trendy jako například migrace černochů, boj za občanská práva, formální zrušení segregace ve Spojených státech, rozklad koloniálních říší a imigrace černochů a Asiatů do Velké Británie změnily scénu, na níž se diskuze o rase odehrávaly. Za těchto nových podmínek začalo ztotožňování rasismu se špatnou vědou – nepodložené přesvědčení o nadřazenosti jedné skupiny nad druhou na základě zděděných biologických charakteristik – vypadat čím dál nevhodněji.

Již před 80. lety 20. století někteří sociologové tvrdili, že se veřejná rétorika v souvislosti s rasou změnila, takže rasismus může vzkvétat souběžně s formální věrností dogmatu biologické jednoty všech lidských skupin. V rámci analýzy médií a politického diskursu identifikovali tyto autoři „nový rasismus“, v němž jsou výroky o biologické nadřazenosti vystřídané tvrzením o neslučitelnosti různých kultur (Barker 1981, Gilroy 1987, Goldberg 1993). Přestože se obsah diskuzí o rozdílnosti změnil, tyto diskuze byly dál v jádru o rase, i když byly často zašifrovány do jiných podob. Toto šifrování – například v projevech o národní identitě ve Velké Británii nebo o městské spodině ve Spojených státech – bylo rozhodující: v novém kontextu se v politických debatách znovu objevovaly otázky týkající se toho, jak definovat rasismus a o jak velký nebo malý problém se jedná.

Zastánci kulturního obratu v rasovém diskursu byli kritizováni za „konceptuální inflaci“ a nedostatek přesnosti při definování rasismu (Banton 1988, Miles 1989, Wacquant 1997). I přes tyto spletnosti je však pochopení toho, že rasismus nemusí být založen přímo na biologii, velmi důležité. Síla konceptu nového rasismu je v tom, že odhaluje některé nedostatky argumentu – který lze najít v prohlášeních UNESCO a v jiných příkladech vědeckého antirasismu –, že lidstvo je biologicky jednotné, ale kulturně rozdílné. Zájem o etnicitu spíše než o rasu, považovaný za politicky progresivní, nezabránil vzniku nových forem diskriminace, jež spočívaly na pojetí absolutní kulturní odlišnosti a mohly přetrvávat i bez explicitního odkazu na biologii. Kenan Malik tedy tvrdí, že zatímco zkušenost nacismu zdiskreditovala biologické teorie rasy, „nezničila přesvědčení, které bylo jejich základem, a sice, že lidstvo je rozděleno na jednotlivé skupiny, z nichž každá je nějak definovaná neměnnými a ahistorickými vlastnostmi, a že charakter těchto neměnných rozdílů determinuje interakce mezi lidmi“ (Malik 1996: 7).

Slabinou poválečné situace i analýz nového rasismu, jež ji doprovázel, byla skutečnost, že se spoléhaly na esencialistické rozlišování mezi biologií a kulturou, jež si samo o sobě zaslouží dekonstrukci. Jak sami analytici nového rasismu zdůrazňovali, v té době byly kulturní rozdíly často považovány za stálé vlastnosti skupin – ve skutečnosti tak byly naturalizovány stejně, jako by se jednalo o vlastnosti biologické.¹¹ Nový diskurs byl plný omylů, jež odhalovaly obtíže při odůvodňování čistě biologických nebo čistě kulturních výkladů. To je patrné na neustálých zmatcích kolem termínu „etnická menšina“, jež byl v britském kontextu používán téměř výhradně pro skupiny, které byly považovány za vizuálně odlišné.

Názor, že došlo k posunu k novému nebiologickému rasismu, zveličuje čistotu předchozího i stávajícího diskursu. Jak Peter Wade (2002: 68) tvrdí, současná podoba „kulturního rasismu“ „může být považována za další variantu dlouhodobých a složitých představ o prolínání lidské přirozenosti s prostředím“. Podle Wadea je jádrem rasismu naturalizace rozdílů. Od 18. století byla její součástí ještě „strategická nejednoznačnost“ mezi biologií a kulturou a mezi stálostí a ustálitelností. Tento argument však umožňuje, aby se rasializované diskurzy měnily v čase, proměňující pouze konfiguraci kulturních a biologických způsobů vyjádření. Konfigurace, jež vznikla v poválečném období, se vyznačuje, alespoň ve veřejné aréně, důrazem na kulturní rozdíly, neochotou explicitně hovořit o rasách a častým aktivním distancováním se od tvrzení o biologické nadřazenosti vlastní skupiny.

Analýza poválečného období nás také povzbuzuje k rozšíření našeho pohledu na paletu způsobů, jimiž může biologie rasializovaný diskurs ovlivňovat. Text, v němž se termín „nový rasismus“ objevil, kniha *The New Racism* Martina Barkera (1981), obsahuje dlouhé pojednání o sociobiologii.¹² Barkerovým klíčovým argumentem nebyl prostě posun od biologicky podmíněného rasismu ke kulturně podmíněnému rasismu, ale nový způsob, jímž se příroda, kultura, historie a biologie kombinují. Barkerova analýza sociobiologie dokázala, že věda může podporovat rasismus, aniž explicitně mluví o „rasách“ jako o biologických entitách. Jak Barker ukázal, poskytly některé formy sociobiologie nový slovník umožňující nerasistickou (podle klasického chápání rasismu) diskuzi o „rase“, například když tvrdily, že je přirozené a nevyhnutelné, že lidé cítí spřízněnost s těmi, s nimiž jsou si geneticky podobní, a nepřátelství k těm, od nichž se liší.

Rasializovaná budoucnost: Návrat vědeckého rasismu?

Rozvoj vědeckého rasismu a pozdější spojení vědy s antirasismem je možné vnímat jako dvě různá propojení vědecké činnosti a jejího politického kontextu. Dnes se pravděpodobně nacházíme v dalším přechodném stádiu a věda se znovu podílí na přetváření veřejného diskursu o rase.

V posledních letech se v různých analýzách zjistilo, že se opět začínají objevovat biologické výklady rozdílnosti. Ukázalo se, že v některých oborech vědy roste ochota disku-

¹¹ Kultura je „svou blízkostí ‚rase‘ téměř biologizovaná“ (Gilroy 1987: 61).

¹² Na tuto ironii nás upozorňuje Paul Gilroy (2000: 33).

tovat vrozené rozdíly mezi lidmi.¹³ Jedná se o různorodou literaturu – o níž v tomto článku nemůžeme zevrubně referovat –, která je však shodně pronásledována dystopickými obavami z budoucnosti, v níž dojde ke znovuzrození „rasové vědy“. Pro dystopiky je pravděpodobným důsledkem jakéhokoliv pohledu na život „prizmatem dědičnosti“ – termínem Troye Dustera – oživení rasového myšlení (Duster 1990, Nelkin a Lindee 1995, Rothman 1998):

Molekulární genetika, behaviorální genetika, neurobiologie a sociobiologie poskytly jazyk, jímž je možné interpretovat rozdíly mezi skupinami jako biologicky dané (Nelkin a Lindee 1995: 103).

Možná neexistuje žádný způsob, jak se zeptat na inherentní biologické rozdíly mezi skupinami lidských bytostí, aniž bychom konstruovali rasu, a žádný způsob, jak konstruovat rasu, aniž bychom vyvolali rasismus (Rothman 1998: 57).

Za situace, kdy „je na jakoukoliv otázku odpovědí genetika“, existuje reálná možnost obnovení vědeckého rasismu založeného na objektivní pravdě získané pomocí DNA (Rothman 1998: 13).

Dystopici vidí náznaky budoucnosti, v níž se znovu objeví „zdvořilé“ formy eugeniky a vědci s politiky opět ustaví nesmlouvavé spojení mezi rasovým původem a chováním a schopnostmi jedince a skupiny. Bojí se, že výzkum, jenž si nárokuje schopnost rozpoznat genetický základ závislosti, inteligence, agresivity a jiných forem protispolečenského chování, nevyhnutelně povede k další stigmatizaci a kontrole menšin.¹⁴ Na podporu svých obav mohou poukázat například na snahu používat testy DNA k profilování osob podezřelých z trestných činů podle etnicity. Tento vývoj je zvláště patrný ve Spojených státech, kde se objevuje systém rasové nadvlády založený na masovém uvěznění Afroameričanů (Wacquant 2002).

Vědecké a pseudovědecké pojetí biologických rozdílů se uplatňuje také při laických výkladech rasové identity. Burcujícím příkladem je zde přitažlivost afrocentrické ideje o jedinečných biochemických vlastnostech melaninu (látka, která způsobuje „černé“ zbarvení kůže) pro některé skupiny černošského obyvatelstva, zejména ve Spojených státech (Owens Moore 1995, Younge 2000). Podobně působivá je rasializovaná sportovní věda, jež zkoumá lepší atletické výkony černochů (Hoberman 1997).¹⁵

---

¹³ Sem patří například práce argumentující, že lidé jsou geneticky naprogramováni tak, že poznají rozdíly mezi rasami (Hirschfeld 1996).

¹⁴ Pro některé zvláště ilustrativní příklady způsobů, jak vědci a politici v USA používají myšlenek evolucionismu k vysvětlení „problematického“ chování a/nebo podřadnosti černochů, viz Nelkin a Lindee (1995: 115–117).

¹⁵ Příkladem tohoto typu oblíbeného argumentu byl v britském kontextu dokument BBC „Rychlejší rasa“ (vysílaný 8. září 2000), jenž se zabýval „tabu“ ohledně lepších výsledků černochů v atletice a byl natočen týmem filmařů složeným pouze z černochů. Tvrzení, že černoši mají při sportu přirozenou výhodu, může být dvousečné. Jak Gary Younge (2000) ukazuje, tyto argumenty jsou v souladu s dalším rasistickým tvrzením, podle něž jsou černoši přirozeně méně inteligentní než běloši: Jean-Phillipe Rushton (1995) například argumentuje, že vysoká hladina testosteronu dělá z černochů lepší sprintery, ale zároveň zhoršuje jejich soustředění ve škole a činí je náchylnějšími ke zločinům.

Někteří antirasisti z vědeckých kruhů i mimo ně reagují na nedávný vývoj zaujetím postoje unaveného zasloučeného: tyto argumenty už byly přece poraženy (*Searchlight* 1998)! Domnívají se, že návrat biologických vysvětlení rozdílnosti je hnán primárně mimovědeckými impulzy. Obávají se, že měnící se společenské, ekonomické a politické okolnosti zvýšily hodnotu „rasy“ ve vědeckém kurzu. Podle těchto antirasistů vedl konec postnacistického morálního a politického klimatu ke snížení zábrán při používání tvrzení o absolutních rasových rozdílech. Nový genetický determinismus a ztráta víry v kolektivní politická řešení společenských problémů přispěly ke změně klimatu a dávají novou přitažlivost naturalistickým výkladům sociálního chování (Rose a Rose 2001).

Jiní uznávají, že současná „rasová věda“ může mít rysy, jež ji činí zdánlivě odolnou vůči dříve efektivním formám kritiky:

Rasa byla ve 20. století velmi potlačovaná. Všeobecně rozšířená replika tvrdí, že marxismus v politice a rasa ve vědě jsou ideje, jejichž historický okamžik již minul. Ale s blížícím se koncem století je důležité prověřit i opačnou možnost: že vědecký antirasismus je doktrínou, která náleží historii a v současnosti je ve své konečné fázi (Kohn 1995: 25).

Kohn vykresluje situaci, v níž veřejný diskurs dále opakuje argumenty, jež odmítají představu jiných než povrchních biologických rozdílů mezi lidskými skupinami, zatímco určitá skupina akademických oborů vytváří alternativní rasové paradigma. Tvrzení nové „rasové vědy“ je podle Kohna formulováno novými způsoby a často není snadné mu čelit standardními modely argumentace používanými dříve antirasismem.¹⁶

Názny biologicky podložených debat o rase – explicitních či skrytých – se nově objevují také v mnoha vědeckých i veřejných oblastech. Rozsah této obrody je však diskutabilní. V některých kontextech se „rasa“ používá poměrně otevřeně coby vysvětlující kategorie. V jiných diskuzích o biologické variabilitě lidských skupin, přestože zaobalené v termínech „populace“ nebo „etnické skupiny“, pravděpodobně naznačují existenci ras. V dalších však došlo k odklonu od objektivní rasové klasifikace, například v sociálních průzkumech, zdravotnických statistikách a lékařském výzkumu (Lee a kol. 2001). Částečným stimulem pro tento odklon byly paradoxně požadavky „rasové vědy“: „Silící debata o rase jakožto použitelném vědeckém konceptu byla zčásti podnícena nedávnými pokusy propojit jej s celou řadou sociálních jevů“ (Taylor 2003: 190).

Je tu ještě další paradox uznávaný některými dystopiky (např. Rothman 1998): přílišné obavy z obrození rasismu se ve světle nového biologického poznání, které koncept „rasy“ dále zpochybňuje, jeví jako přehnané. Zajímavé také je, že současný vývoj vedl i k protichůdné, utopické předpovědi budoucnosti, a to jak ve vědě, tak i v antirasistickém hnutí. Její zastánci argumentují tím, že pokroky biologie mohou rasové myšlení úplně překonat. Například v únoru 2001, když bylo oznámeno dokončení mapování lidského genomu, Craig Venter, ústřední postava snah o komercializaci této aktivity, řekl, že jedním z úspěchů pro-

¹⁶ Například dva často citované argumenty proti „rasové vědě“ – že hranice mezi „rasami“ se jen ztěžují objektivně definovat a že všichni lidé pocházejí ze společných předků v Africe – jsou totiž v souladu se současným tvrzením o rozdílech mezi populacemi.

jektu bylo „odstranění čehokoli, co by mohlo poskytnout základ rasismu“.¹⁷ Populární studie Steva Olsona o genetice populací předpovídala, že: „Genetický výzkum brzy ukončí naše dlouhé a nešťastné dobrodružství, které představovala idea rasy“ (Olson 2002: 6).

Také jedna z nejvýznamnějších politických/etických knih o rasismu nedávné doby – *Between Camps* Paula Gilroye – tvrdí, že genetika nyní disponuje možností odstranit s konečnou platností rasové myšlení. Gilroy, přestože bere na vědomí oživení absolutních výkladů rasové rozdílnosti, tvrdí, že s novou genomikou bude idea rasy „bezbranná vůči tvrzením daleko propracovanější a méně deterministické biologie“:

Co se tedy možná jeví jako oživení biologismu, není ve skutečnosti obrodou starších koloniálních a imperiálních kódů, jež vyzdvihovaly spíše hierarchii než prostou rozdílnost, ale součástí dnešní větší přeměny způsobů, jimiž lidé konceptualizují vztah mezi přírodou, kulturou a společností, mezi svou svobodou a svým lidským jednáním (Gilroy 2000: 34).

Gilroy je nadšen možnostmi „post-rasové vědy“, jež by mohla ohlašovat období „celosvětového humanismu“.

Významné je, že existuje jak utopická, tak dystopická vize, z nichž každá prohlašuje, že rostoucí převaha biologických výkladů lidského života promění způsob, jak je „rasa“ chápána a jak se toto její pojetí promítá do jednání lidí. Předpovědi tohoto typu jsou – jak říkají Michael a Brown (2003) – „přítomnými budoucnostmi“ – místem konstrukce, pojednávání a zpochybňování rasových identit. Tyto imaginární vědecké budoucnosti jsou samy o sobě důležité a ovlivní směřování společenského a vědeckého vývoje.¹⁸ To však neznamená, že bychom tyto predikce, ať utopické nebo dystopické, měli přijmout se vším všudy. V souboru rozšiřujících se sociologických a antropologických prací o „biologismu“ je mnoho poznatků, které mohou na otázky rasy nebo rasismu vrhnout kritické světlo, přestože se jimi přímo nezabývají. Poukazují tak na jiné změny, než jsou ty, jež naznačují utopické nebo dystopické předpovědi budoucnosti.

Nové uspořádání, nová věda

Nový rasismus se objevil v poválečné době intervencionistických národních států, ekonomické migrace a programu sociálního státu. Toto uspořádání bylo narušeno. Došlo ke ztrátě víry v politická řešení společenských problémů, jež byla charakteristická pro poválečné období. Neméně důležité je to, že toky lidí a kultur vedou k čím dál větší globalizaci konstrukce identity: „Některé starší způsoby analýz ve vědeckých studiích – ty, jež předpokládají existenci relativně blízkých komunit a jsou založeny na existenci národního státu – se nezdají být vhodné pro vysvětlení koprodukce identit, technologií a kulturních uskupení, jež jsou charakteristické pro vznikající globální řád“ (Anderson 2002: 643).

---

¹⁷ Citováno podle *The Guardian*, 12. 2. 2001, str. 6. Proslovy dalších osobností přítomných při zveřejnění tohoto výsledku, včetně prezidenta USA Billa Clintona, se nesly v podobném duchu.

¹⁸ Stejně jako Gabrielle Hecht tvrdím, že smyslem je zde „upozornit nejen na *nesoulad* mezi skutečnou a imaginární technologickou budoucností... ale také na vztah mezi těmito budoucnostmi“ (Hecht 2002: 693).

Může se zdát, že současné ekonomické a kulturní výměny vyrovnávají rozdíly mezi skupinami a ruší hranice mezi globálním a lokálním (King 2002: 773). Přestože jsou vznikající rozdíly přinejmenším rigidnější než předchozí vzorce nerovnosti, je často obtížnější je zmapovat pomocí obecně chápaných rasových a etnických rozdílností. V metropolitních centrech se materiální rozdíly zvětšují jak uvnitř různých menšinových skupin, tak i mezi nimi. To představuje problém, má-li být zachována etnická solidarita a antirasistické spojenectví (Gilroy 2000).

Nedílnou součástí tohoto nového uspořádání je biologismus s jeho inovativními způsoby uvažování o Já (Self), o těle a o společnosti. Finančně zabezpečená, multidisciplinární biologie přispívá k významné reorganizaci úvah o lidském životě a o příbuzenství. Reprodukční technologie, molekulární medicína, biotechnologie a nový výzkum chemických procesů odehrávajících se v mozku, jsou nanejvýš důležité. Nejvíce pozornosti se však dostalo rozšíření genetických úvah a praktik:

Rozsáhlé propagační akce vtahují rozličné populace nejrůznějším způsobem do genetiky jakožto národní ideje, diagnostické nebo forenzní technologie, zemědělského prostředku, environmentální či etické hrozby. Průniků mezi genetikou a každodenním životem přibývá ohromujícím tempem (Waldby 2001: 779).

Jak citace naznačuje, tato věda zapouští kořeny v lidských životech mnoha různými způsoby. Geny se v lidských představách mohou stát „kulturními ikonami, symboly, téměř magickou silou“ (Nelkin a Lindee 1995: 2), ale dosah a sevření biologismu je daleko větší a pevnější, než by mohl naznačovat model všeobecného šíření vědeckých myšlenek: „Je jasné, že se již nelze vyhnout přímým, osobním setkáním s genetickou praxí. Význam občanství, spřízněnosti, veřejné participace, osobní identity, sociální příslušnosti a zdraví se přetváří ve světle genetických technologií“ (Waldby 2001: 781).

Existuje nebezpečí, že spíše přijmeme nadsázku genetické revoluce než abychom ji analyzovali (Martin 2003). Například historické studie měnících se reprezentací a chápání genů nasvědčují, že tvrzení o rostoucí nadvládě biologického determinismu mohou být přehnaná (Condit 1999, Wade 2002). Je také důležité brát v úvahu různorodý a kontroverzní charakter nové vědy. Přibývající teoretická a empirická literatura (vycházející ze sociálních studií vědy i odjinud), která vývoj v této oblasti interpretuje, však poukazuje na to, že biologismus (znovu zdůrazňuje, že se nejedná o synonymum pro genetiku) začíná přispívat k významnému posunu v tom, jak lidé přemýšlí o sobě a o svých vztazích k druhým; a zároveň proměňuje pohled na přírodu a lidstvo. K diskuzi o budoucnosti „rasy“ se vztahuje především pět dimenzí těchto změn.¹⁹

1. Přestože hodně vědních oborů zdůrazňuje složitost vzájemného vztahu mezi genetikou a prostředím, existuje nepochybně potenciál pro to, co Clare Latimer v souvislosti s biologickým vysvětlením chování a skupin nazývá „novou esencionalizací identity“. Měli bychom si být vědomi toho, že k ní dochází v dobách pochybností o identitě a rozdílnosti:

¹⁹ Čtenáři Haraway (1997), Chinn (2000) a Gilroye (2000) ocení, jak uvedení autoři přispěli k původní formulaci tohoto seznamu.

Tradiční kategorie třídy, rasy a genderu, jež kdysi tak přehledně rozdělovaly sociální svět, se staly nově problematickými... Zatímco stará pravidla rozdělení světa a definování vlastního místa v něm jsou zpochybněna, genetický esencialismus slibuje vyřešit znepokojující mnohoznačnosti a nejistotu. (Nelkin a Lindee 1995: 43)

V analýze Nelkin a Lindee však chybí možnost, že by biologické výklady mohly k této nejistotě samy přispívat: přestože ruší stávající rozpory, mohou otevírat nové.

2. V biologismu existuje řada situací, v nichž se věda dostává člověku pod kůži. Nové objevy a technologie, jako například lékařské snímkování a molekulární věda svým pronikáním do těla a jeho přeměnou na „databázi“ zpochybňují „jakoukoliv iluzi organické celistvosti“ (Waldby 2000: 7). Zpochybňují zároveň představu o celistvosti Já (Self) i o zásadních rozdílech mezi zdánlivě odlišnými lidskými skupinami a druhy. To samo o sobě potenciálně ohrožuje představu rasové rozdílnosti. Kultivace buněk vně těla a dárcovství tělesných orgánů a tekutin bez ohledu na rasové a etnické hranice jsou v tomto ohledu také významné: důraz na hybriditu a míšení je výmluvný. Například krev, již mytologie (a v první polovině 20. století také věda) považovala za prvek, který od sebe odlišuje jednotlivé skupiny a určuje rodový původ, dnes koluje bez jakékoliv rasové zátěže (Chinn 2000, Waldby a kol. 2003).

3. Chápání lidí v molekulárních pojmech a vliv nových reprodukčních technologií vedly k tomu, že lidské tělo není považováno za jednu provždy dané, ale je vnímáno jako objekt, který je možné přetvářet. Naše těla jsou více než kdy dříve zprostředkována skrze různé technologie a jsou očividněji konstruována (Strathern 1995, Franklin 2001). To by rovněž mohlo sloužit jako protiváha vůči jakýmkoliv posunům k chápání těla jako studnice skutečné, nezprostředkované pravdy o identitě.

4. Jak naznačil předchozí text, představa rasy a etnicity spočívala v zásadním rozlišení mezi přírodou a kulturou. Při psaní o novém biologismu bychom však toto pohodlné rozdělení měli přehodnotit. Biologie se dnes neomezuje jen na znalosti přírodních procesů, ale je sama o sobě tvořivým aktem (Rabinow 1996, Haraway 1997). Příroda už tedy nemůže být chápána jako předchůdkyně kultury ani jako pouhá kulturní konstrukce (Hird 2002). To mění status biologických „faktů“ (Franklin 2001). Podobně dalekosáhlé implikace se vztahují i na pojednání o kultuře: „Ať je kultura nově definována jakkoliv, její typická charakteristika lidské aktivity, jež působí proti danostem přírody, už se zdá být minulostí“ (Strathern 1995: 430).

5. Výše popsaný vývoj vede k novému posouzení významu příbuzenství a rodového původu – základních prvků mnohých projevů rasového myšlení. Určité praktiky, jako je genetické testování náchylnosti k nemocem, nutí lidi vyrovnat se se svými biologickými vztahy k druhým a zamýšlet se nad nimi (Novas a Rose 2000: 487). S novým zájmem o genetickou dědičnost vzniká prostor pro tvrzení o nadřazenosti biologických vazeb nade vším ostatním. Na druhou stranu vývoj reprodukčních technologií, jako je náhradní mateřství a dárcovství vajíček a spermií, vyvolává otázky ohledně toho, co to jsou „přirozené“ příbuzenské vztahy (Strathern 1992, 1995, Edwards 2000, Nash 2002, Tyler 2003a).

Pokud budeme o těchto pěti dimenzích vývoje uvažovat současně, odhalí nám vznik nového režimu (myšlení), v němž biologie slouží k odpovědi na otázku, kdo jsme. Poukazují na ochotu přemýšlet o rozdílech mezi lidmi a vztazích mezi nimi v biologických pojmech. Ale jejich důsledky pro veřejné pojetí „rasy“ a rozpravu o „rase“, o jejím obecném chápání nemluvě, budou pravděpodobně složitější a nejednoznačné. Tento vývoj určitě směřuje

k něčemu jinému než k prosté obnově vědeckého rasismu. Může být využit při snaze problematizovat rasové myšlení, stejně jako ve snaze toto myšlení posílit. Jak tvrdí rozsáhlá literatura o biologismu, tím, že klademe otázky o Já (Self) a příbuzenství, mají tyto nové formy poznání a praxe potenciál okamžitě zpochybnit existující kategorie a předpoklady, stejně jako mohou vést k jejich „aktivní obnově“ (Wade 2002: 77).

Dystopičtí kritici spojují biologické argumenty s determinismem, esencialismem a naturalizací rozdílnosti, ale nové biologické poznání může nabývat a také nabývá naprosto odlišných forem, jež zpochybňují konformistické předpoklady a existující rozdělení výkladem o fyzické heterogenitě a nahodilosti (Hird 2002, 2003a). Argumenty nové biologie čerpají svou sílu zčásti z toho, že obvykle odmítají jazyk primitivního determinismu („jeden gen odpovídá za“). V důsledku toho někteří předpokládají, aniž by dokázali odhalit nový redukcionismus, že veřejnost nyní může mít přehnané představy o tom, jakým způsobem a v jakém rozsahu je možné geny manipulovat:

To vzbuzuje dojem, že kritici často přicházejí s křížkem po funuse. Přílišný genetický fatalismus byl možná primárním problémem předchozí doby, ale přílišný pocit tvárnosti genů může představovat svá vlastní, zcela odlišná rizika v době, kdy zjednodušené chápání genů přechází ve vizi lehce dostupných genetických produktů (Condit 1999: 168).

Mnozí biologové nechápou evoluci, dědičnost nebo rozdílnost v čistě genetických pojmech (Hird 2003b, Marnett 2003). Když vědci trvají na nadřazenosti genetických faktorů, činí tak typicky prostřednictvím toho, co Adam Hedgecoe (2001: 882) nazval „příběhem osvětlené genetizace“, jenž uznává roli jiných environmentálních faktorů. Podle Hedgecoea bývají vědci obvykle skromní ve svých nárocích na existující výzkum, přijímají liberální politické a etické postoje a sami zpochybňují redukcionistické argumenty.

Musíme také zmírnit dystopické tvrzení, že měnící se okolnosti oslabily politickou zdrženlivost v otázce rasy. Rasa je stejně jako v době po druhé světové válce hlavním proudem vědy dále považována za „těžko zvládnutelný“ předmět. Označit vědecké bádání za „rasistické“ nebo „eugenické“ znamená okamžitě je odsoudit jako morálně a intelektuálně nepřijatelné (Falk a kol. 1998). Hrůzy eugenického hnutí a jeho spojení s nacisty zůstávají klíčovými body v současných diskuzích nejen o „rasové vědě“, ale o jakémkoliv deterministické biologii lidských skupin a kategorií (Paul 1998a, Rose 2001). Nedílnou součástí dnešního vývoje je také rozbujelá etická debata o nové biologii. Nedostatek dystopického pohledu tkví v tom, že často zapomíná počítat s vlivem mocné kritiky „rasové vědy“ (k níž také přispívá) v diskuzích o současné situaci. Antirasisté například často poukazují na to, jak důležité postavení zaujímají a jaký vliv mají tvrzení o rase a inteligenci obsažená v knize *The Bell Curve* Richarda J. Herrnsteina a Charlese Murraye (1994). Pro pochopení současné situace se ale musíme podívat také na to, jak prudké vědecké a politické reakce tato kniha vyvolala. Jiné příklady otevřeně rasistické vědy vzbudily reakce, jež bychom mohli označit za nepřiměřené (Kohn 1999).

Nakonec musíme zpochybnit předpoklad, že jakýkoliv obecnější posun k biologickým výkladům sociálního chování bude nevyhnutelně znamenat oživení esencialistického nebo deterministického myšlení. Zde nám může být opět užitečná studie Celeste Michelle Condit (1999), která zkoumala měnící se veřejný diskurs o genetice v USA. Condit ukazuje, že po

celé 20. století k tomuto diskursu patřily biologické představy o lidstvu a příbuzenských vztazích. Od 50. let však došlo k přesunu zájmu od rozdílů mezi skupinami k jednotlivcům a rodinám.

Dokonce i představitelé nových biologických deterministických výkladů sociálního chování – například z řad sociobiologů a evolučních psychologů – si dali tu práci, aby se distancovali od názoru, že rozdíly mezi rasami jsou vrozené (Malik 2000, kap. 7). To je v ostrém protikladu s jejich přístupem k genderovým rozdílům. Evoluční psychologie si explicitně vytyčila za cíl popsat univerzálie lidské přirozenosti a jasně se dovolává jednoty lidstva. Důležitou rétorickou roli v distancování se od minulých politicky zdiskreditovaných teorií tu hraje často opakované tvrzení, že se neočekává nalezení žádných rozdílů mezi lidskými populacemi.

Dystopické předpovědi oživení vědeckého rasismu jsou tedy sporné. Jejich nedostatky spočívají zčásti v řadě zjednodušení ohledně toho, jaká forma biologie (racionálně a institucionálně) zaujme místo v budoucí diskuzi o rozdílnosti. V centru současného vývoje jsou však také měnící se vztahy mezi vědou, společností a jedincem. Tyto změny se netýkají jen obsahu, praxe nebo chápání vědeckého poznání, ale také postavení lidí ve vztahu k tomuto poznání. To je možné pozorovat při zkoumání toho, jak se biologicky podložené ideje a praktiky odrážejí v měnících se politikách rasově nahlížené identity.

Vznikající biopolitika rasializované identity: Několik příkladů

Přirozený život už nemůže sloužit jako základ nebo norma, s nimiž by bylo možné srovnávat politické názory na život. Dilemata týkající se toho, kdo jsme, čeho jsme schopni, v co můžeme doufat, získala molekulární podobu. Biopolitika nyní chápe lidskou existenci na molekulární úrovni: odehrává se tak okolo molekul, mezi molekulami a všude tam, kde jsou molekuly ve hře (Rose 2001: 17).

Pro diskuzi o současné dynamice rasismu je relevantní výklad Nikolase Rose o vztazích mezi biologismem a novými formami politiky a vládnutí. Existují známky toho, že ona nová „biopolitika“ vzniká právě v souvislosti s rasou a etnicitou. Pojetí podobnosti a rozdílnosti jsou vytvářena, představována a žita v nových biologických termínech. Biologie – jak vědění o těle, tak i samotné tělo – se stala předmětem vyjednávání a boje.

Ústředním pro tuto novou politiku rasy a biologie je koncept „identity“. V současném uspořádání, v němž se jeho význam rozšířil tak, že zahrnuje externí kategorizace, subjektivní zkušenosti i popisy společenského postavení, není možné se tomuto termínu vyhnout. Toto rozšíření významu vede k tomu, že „identita“ jako analytický koncept má pro sociální vědce pravděpodobně jen omezenou hodnotu (Brubaker a Cooper 2000, Anthias 2002).²⁰ Jedná se

---

²⁰ Ústřední pro tyto námitky je argument, že koncept identity umožňuje mluvit o různých dimenzích podobnosti a rozdílnosti, individuality, komunity a solidarity zároveň, ale přitom zatemňuje množství procesů, jež jsou ve hře. „Identita“ je klíčovým termínem v žargonu současné politiky a sociální analýza musí tento fakt vzít v úvahu. To ale nevyžaduje, abychom „identitu“ používali jako kategorii analýzy nebo abychom ji konceptualizovali jako něco, co mají, hledají, konstruují a vyjednávají všichni lidé. Konceptualizace všech příbuzenských vztahů a dalších svazků, všech forem přináležitosti, všech zkušeností podobnosti, příbuznosti a soudržnosti, sebepojetí a sebeidentifikací prostřednictvím výrazu „identita“ nás zatěžuje tupou, fádni a nediferencovanou slovní

však o klíčovou kategorii praxe v současné politice rasy, jež předpokládá, že všichni lidé hledají, vyjadřují a vyjednávají své identity, a jež staví jedince disponujícího identitou do středu politické arény. Tytéž nejasnosti, které snižují analytickou hodnotu tohoto termínu, z něj v politickém užití činí mocný nástroj. Jak ukáží následující příklady, „identita“ se často používá k označení přitažlivé, ale zcela neudržitelné představy o součinnosti mezi problémy Já (Self), komunity a solidarity.

Boje o podobnost a rozdílnost

Na obálce časopisu *Scientific American* z prosince 2003 figurovala otázka „Existuje rasa?“ a prohlášení „Věda má odpověď: Genetická zjištění vás mohou překvapit“. Sdělení příslušného článku však bylo mnohoznačnější, než se podle titulku dalo očekávat (Bamshad a Olson 2003). Autoři ani zdaleka nedávají jednoduchou „odpověď“ a v článku shrnují něco, co se laickému čtenáři může jevit jako velmi nejednoznačné poselství vědy. Objevuje se tu zaprvé sdělení, že „z čistě genetického hlediska“ rasy neexistují, ale že existují významné rozdíly, jež umožňují vědcům rozeznat od sebe velké „populace“ podle geografického původu jejich předků. Zadruhé jsme informováni o tom, že v lékařském výzkumu probíhá bouřlivá debata týkající se oprávněnosti diskuze o genetických rozdílech mezi rasami.

Článek ze *Scientific American* ilustruje některé z klíčových charakteristik současných veřejných reprezentací toho, co věda může „říci“ o rase: z jazykového hlediska je důraz kladen na zásadní objevy, na poznání, jež vítězí nad předsudky, přičemž však platí, že pravda je chaotická a diskutabilní. Schopnost nové biologie inspirovat jak rasializované utopie, tak rasializované dystopie poukazuje na napětí obsažené mezi jejím tvrzením o základní podobnosti všech lidí a zájmem o rozdíly mezi populacemi. Nové odvětví populační genetiky je toho zářným příkladem. Nadšenci hovoří o tom, že její výsledky jsou mocnou zbraní proti rasismu (viz například Olson 2002). Často nám připomínají, že genetické rozdíly mezi populacemi jsou minimální. Objev, že všichni lidé jsou stejného původu – lidově řečeno, že všichni pocházíme z „africké Evy“ – je považován za protiklad tvrzení o esenciálních odlišnostech mezi zdánlivě rozdílnými skupinami. Jenže existují také jiné tendence, jež oslabují vliv takovýchto tvrzení, a proto musíme následky popularizace náhledu, že všichni lidé jsou téhož původu, hodnotit opatrně. Antropologie nám ukazuje, že k západnímu chápání příbuzenství neodmyslitelně patří odříznutí se od určitých vazeb nebo jejich zapomenutí a důraz na jiné. Příběhy o původu jsou často uspořádané podél rasových linií (Tyler 2003b). Zde se opět skrývá potenciál pro oživení sociálních a politických diskuzí o rozdílnosti údajně nerasovou a antirasistickou vědou.

Věda nám nyní říká, že všechny lidské populace jsou si z 99,99 % geneticky podobné. V populační genetice se však oněm 0,01 % genetické variability věnuje velká pozornost (Lee 2003). Tento zájem o rozdíly se zdá být v protikladu k proklamovanému antirasistickému postoji vědy a může mít přesně opačný efekt (Steinberg 2000). Lékařský výzkum zápasí s podobným paradoxem. Vědci vedení imperativem zkoumat nerovnosti mezi rasializovaný-

---

zásobou (Brubaker a Cooper 2000: 2). Argument Brubakera a Coopera zopakovaný Anthias (2002) tkví v tom, že „identitu“ je lépe chápat jako téma výzkumu než jako východisko analýzy.

mi skupinami a institucionalizovaným požadavkem používat v rámci výzkumu etnicky diverzifikované populace se zapojují do procesů apriorní kategorizace. Výsledkem, jak ukazuje Sandra Lee, může být reifikace existujících konstrukcí rasové rozdílnosti, jimž je propůjčována nová, neoprávněná věrohodnost jako biologickým uskupením.

Nová biologie si tak uchovává schopnost kategorizace, jež objektivizuje skupiny, čímž se vrací do doby vědeckého rasismu. V současné situaci je však klíčové, že kategorizace je silně zpolitizovaná. Vliv politiky je jasně patrný v nedávných sporech vědců o roli rasy v klinickém lékařství. Asi nejvášnivější spory probíhají ohledně používání genetiky při odhadování etnického původu podezřelých soudními vědci (Shriver a kol. 1997, Lowe a kol. 2001). Někteří vědci zabývající se farmakogenetikou tvrdí, že v rámci studií týkajících se rizik onemocnění a toxikologie musí být brány v potaz „polygenetické“ rozdíly, které existují mezi etnickými skupinami v reakci na určitý lék (Evans a Relling 1999, Xie a kol. 2001). Taková tvrzení jsou však napadána jako součást širší debaty o používání rasové a etnické klasifikace v klinické práci (Vichinsky a kol. 1990, Schwartz 2001, Risch a kol. 2002, Pearce a kol. 2004). Zastánci obou pozic v této debatě si jsou silně vědomi širšího veřejného kontextu: odpůrci se obávají, že jakýkoliv pokus diskutovat genetické rozdíly mezi populacemi znovu podnítl rasové debaty, zatímco zastánci oponují podobně pokrokovým sdělením, že „stejný přístup k léčbě neznamená rovný přístup k léčbě“ (Risch a kol. 2002: 10).

Mnoho z těchto věcí je obsáhle popsáno ve studii Jonathana Kahna (2004) zabývající se procesem, jehož prostřednictvím se lék na selhání srdce BiDil stal prvním farmaceutikem, jež americký Úřad pro potraviny a léčiva schválil jako vhodné pro určitou etnickou skupinu – Afroameričany. V 80. letech 20. století byl BiDil považován za lék, který mohou používat všichni, ale v průběhu 90. let, jak ukazuje Kahn, „se stal etnickým“ prostřednictvím složitého procesu, který je ve stejné míře komerční jako vědecký a lékařský: „Toto všechno se odvíjí na pozadí neustálých bojů o legální, politický a biomedicínský status rasy jako kategorie použitelné pro mobilizaci zdrojů a uplatňování nároků ve společnosti“ (Kahn 2004: 3).

Kahnova detailní analýza vyvolává obavy ze zneužití statistik týkajících se etnických rozdílů v reakci na určité léky a z využívání „potřeby“ řešit zdravotní rozdíly mezi populacemi k finančnímu obohacení. Je však zajímavé, že Kahnovou největší obavou je otázka, jakou roli může hrát udělování licencí „etnickým“ lékům v širších politických a právních debatách o legitimitě biologicky podložených diskuzí o rase: „S údajně neškodným použitím rasových kategorií v kontextu biomedicíny jsou spojena nebezpečí, jež je odlišují od jejich použití v rámci podobných afirmativních akcí. Zejména spojením rasy s biologií podstupují zastánci BiDilu riziko znovuoživení dlouho zdiskreditovaného pojetí rasy jako biologie“ (Kahn 2004: 33). Kahn dále dodává: „Tím, že federální vláda označuje rasu za ‚přirozenou‘ biologickou kategorii, může otevřít dveře novým formám rasové diskriminace“ (2004: 37).

Analýzy, jako je Kahnova, jakkoliv umožňují hluboký vhled do problematiky, možná podceňují aktivní zapojení laických příslušníků menšin do rozvíjejícího se veřejného diskurzu o vědě, rase a etnicitě. Tvrzení, že etnické skupiny mají různé dědičné sklony ke genetickým poruchám a že se u nich riziko onemocnění určitými chorobami liší nebo že mohou metabolizovat různé léky různě, vyvolalo silné a rozdílné odezvy. V některých případech hovoří mluvčí příslušných skupin o své podobnosti s ostatními skupinami a odmítají biologická vysvětlení rozdílnosti (jako maskování důsledků rasismu a sociálních nerovností)

a/nebo se obávají z toho plynoucí diskriminace nebo stigmatizace. V jiných případech tyto skupiny biologickou rozdílnost přijímají a využívají ji jako kritérium skupinové příslušnosti, aby vyhledaly speciální léčbu a vyšetření.²¹ Ve všech případech dochází k aktivnímu procesu konstrukce a mobilizace skupin. To odpovídá obecnějšímu sdělení literatury týkající se biologismu: „Nová klasifikace nemocí a patologií podél genetické osy nevede ke vzniku fatalismu. Naopak vytváří povinnost jednat už nyní s ohledem na možný budoucí vývoj, jež se nám odhaluje“ (Novas a Rose 2000: 486). Etnické skupiny se tedy mohou proměnit v aktivní genetické sítě a rizikové komunity. Jako takové jsou součástí trendu, jež Paul Rabinow (1996: 99) nazývá „biospolečenskostí“ (z anglického „biosociality“) – rostoucí skupinovou identifikací prostřednictvím biologie.

Na osobnější úrovni se tato politika podobnosti a rozdílnosti odehrává ve vztahu k novým reprodukčním technologiím. Výzkum uskutečněný Michalem Nahmanem (2003) týkající se dovozu vajíček z Rumunska pro účely izraelských klinik reprodukční medicíny ukazuje, jak takový vývoj otevírá nové otázky ohledně dědičnosti a příslušnosti. Nahman například ukazuje, jak klienti těchto klinik při hledání dítěte, které „vypadá židovsky“, přejímají západoevropské konvence krásy, když preferují určité rysy donátorů.

Překvapivým rysem nedávných diskuzí o reprodukci, nemocích a genetických poruchách je rostoucí nejednoznačnost při rozlišování mezi kulturně definovanými etniky a biologicky definovanými rasami. Například výzkumníci v oblasti medicíny, kteří obhajují opodstatněnost svého zájmu o rozdíly mezi skupinami v náchylnosti k nemoci a v odpovědích na léčbu, často a úmyslně hovoří o etnických spíše než rasových rozdílech. Argumentují tím, že vlastní určení příslušnosti má větší explanační sílu než objektivně zjišťované populační uskupení, neboť zahrnuje environmentální faktory, jež genetické přístupy opomíjejí (viz například Xie a kol. 2001, Risch a kol. 2002). Tuto nevyjasněnost mezi rasovým a etnickým je možné pozorovat také v tom, jakým způsobem jsou biologické důkazy používány pro prokazování nebo popírání rozdílnosti různých „kulturních“ uskupení a náležení k nim:

Naše DNA zaznamenává vývoj afrického lidoopa, jenž před 4 miliony let začal chodit vzpřímeně. Dokládá vývoj moderního člověka na savanách východní Afriky přibližně před 7 500 generacemi. Vypráví o diverzifikaci moderního člověka do „ras“ a „etnických skupin“, jak je známe dnes (Olson 2002: 4).

Myšlenka, že naše historie je zapsaná v našich genech, že pravda o podobnosti nebo rozdílnosti může být odhalena vědou, je vábivá. Ale vzhledem k důležitosti představ o sdíleném původu při konstrukcích příslušnosti k etnickým skupinám není tento přístup zcela jednoznačný. To je možné nejvýrazněji pozorovat na politických požadavcích domorodých skupin obyvatel. Tyto skupiny dál bojují o možnost kontrolovat svá zakladatelská vyprávění a určovat, kdo může být příslušníkem jejich skupiny. Jiné zájmové skupiny – například v USA a v Brazílii – se pokouší využívat genetické testy (živých i dlouho mrtvých těl) pro omezení přístupu ke zvláštním právům. Pro příslušníky těchto skupin mohou být takové testy hroživé: mohou jim vzít právo definovat, kdo patří a kdo nepatří do jejich skupiny, a v případě

²¹ Pro příklady obou viz Lee a kol. (2001).

testování ostatků dávno zemřelých mohou zpochybnit zakladatelské příběhy, jež je vykreslují jako přímé potomky původních obyvatel jejich země.

Prokázání sdíleného genetického dědictví může být za určitých okolností považováno za mocný důkaz příslušnosti ke skupině. Samozřejmě však není možné předpokládat, že vědecké důkazy o genetické podobnosti Arabů a Izraelců nebo Řeků a tureckých Kypřanů magickým způsobem překlenou stávající identitní rozdíly. Některé spletitosti současné situace odhalila nedávno Josephine Johnston (2003) ve svém výzkumu černošských potomků bývalých otroků, kteří požadují členství v Seminolském národě v Oklahomě. Změny v právních ustanoveních této skupiny domorodých Američanů vzaly černošským Seminolům možnost profitovat z vládních kompenzací a těžebních práv. Někteří černošští Seminolové chápou genetické testy jako prostředek, jímž mohou své „indiánství“ dokázat. Jak ale tvrdí Johnston, tento přístup má – jako strategie skupinové inkluze – velké nedostatky. Je to zaprvé proto, že testy spojí se seminolským národem pravděpodobně pouze jednotlivé (spíše než všechny) černošské Seminoly a zadruhé proto, že požadavek členství je u nich primárně založený na společné historii spíše než na společné krvi.

Názna toho, jak by se budoucí boje mohly odvíjet, je možné vidět v problematice historie Projektů lidské genetické diverzity (Human Genetic Diversity Project – HGDP). Cílem projektu, který začal v roce 1991, bylo sbírat vzorky krve a jiných tkání od „geneticky jasně odlišných“ domorodců po celém světě. Vědci však měli od počátku tohoto projektu potíže akademického i politického rázu kvůli své počáteční neochotě zabývat se koprodukcí přírodního a společenského řádu (Reardon 2001). O HGDP se dozvěděly organizace domorodců a jiné skupiny s kritickým přístupem k vědě. Někteří se obávali biokolonialismu a zneužití svého genetického dědictví. Jiní byli znepokojeni tím, že by jejich politické požadavky mohly být zpochybněny, pokud by se ukázalo, že se geneticky neliší od okolní populace. Aby zajistili pokračování své práce, museli vědci najít určitý kompromis mezi biologickými a jinými výklady podobnosti a rozdílnosti. Podle Reardona se tento proces mohl stát redukcionistickým, když se administrátor projektu dožadoval souhlasu k odebrání vzorku od mluvčích, kteří tvrdili, že reprezentují celé skupiny. Není to však redukce sociálních kategorií na kategorie genetické, jedná se spíše o záležitost koprodukce: „kulturní a sociální kategorie redukované na genetické a zároveň genetické kategorie redukované na sociální a kulturní. Jinými slovy tyto redukce a kategorie vznikly v procesu koprodukce“ (Reardon 2001: 378).

Tato koncepce koprodukce ukazuje na vznikající politiku, v níž je biologie čím dál více mobilizována při rozvoji a udržování identity. Mezi konstrukcí podobnosti a konstrukcí rozdílnosti existuje napětí, ale ani jedna z nich nemůže nabýt vrchu. V této situaci nemůžeme říci, že právo na podobnost nebo naopak na rozdílnost je přirozeně progresivní nebo regresivní. Řečeno Reardonovými slovy, politika určité skupiny může zahrnovat množství různých „redukcí“ nebo zjednodušení, biologických i kulturních. V rámci této situace jsou také vědci explicitně vtahováni do politiky rasy.

DNA a příběh rasializovaného Já (Self)

Zatímco v případě HGDP měli vědci problém etablovat se jako experti na rozdílnost, v jiných oblastech byli úspěšnější. Jak naznačuje příklad zmíněný na začátku tohoto článku,

překvapivým aspektem tohoto úspěchu je to, že genetické testy začaly být považovány za možnost, jak získat důkazy o původu *jedince* a jeho rodové linii.

Genetické informace o identitě na člověka útočí v různých podobách, včetně oblíbené mediální reprezentace, v níž je historie „vyprávěna“ prostřednictvím DNA (Cross 2001, Olson 2002). Lidé mohou získat informace také o svém osobním původu, ať už zapojením do populačních studií (Tutton 2004) nebo jako uživatelé komerčních genealogických služeb, o nichž bylo pojednáno výše.

Přístup ke genetickému vysvětlení našeho „etnického“ původu dále zamlžuje jakýkoliv rozdíl mezi etnicitou a rasou, ale zároveň tím otevírá zajímavé možnosti změny. Někteří autoři tvrdí, že důraz na biologické vazby může vést k reesencializaci identity:

Výsledek takového posunu, kdy identita již není výsledkem sebedefinice, ale je připsána vědou, má závažné dopady na pojmání rasy a etnicity. Rozhodující pro tento posun v politice identity je explanační síla genetického diskursu při klasifikaci jednotlivých identit s jeho „zdáním a kouzlem přesnosti“ (Lee a kol. 2001).

Rané studie týkající se užití podobného poznání předpokládají, že přestože pojetí genetické dědičnosti nachází ve společnosti stále výraznější odezvu, nenahrazuje jiné způsoby chápání identity (Tyler 2003a, 2003b, Nash 2004, Tutton 2004). Vědecké poznatky, jako je například určování původu na základě genetických testů, se opět pojí s obecnějším vývojem poznání, „v jehož rámci se vytváří nové a přímé vztahy mezi tělem a ‚já‘“ (Novas a Rose 2000: 487). Dominantní rétorikou však není biologický determinismus či genetický esencialismus, jak byly chápány dříve. Namísto toho nová molekulární genetika v souladu se současnými normami seberealizace a individuality povzbuzuje nebo vyžaduje „nové a aktivní vztahy k sobě a vlastní budoucnosti“ a aktivní prosazování „životních strategií“ ve světle genetických informací.

Přestože jsou genetické testy v některých případech prováděny na základě zákonných nařízení – například k potvrzení práva usadit se v zemi ve shodě s migračním zákonem – tento typ genetického poznání často využívají jednotliví lidé jako součást strategie vedoucí k potvrzení vlastního místa ve společnosti a k sebeidentifikaci. Jedná se pak o proces, který, přestože situuje člověka do sítě příbuzenských svazků či dalších vazeb, má ve svém centru aktivního a sebekonstruuujícího jedince. Využívání genetických testů k odhalování původu by mělo být chápáno jako součást téhož vývoje, který podnítl růst všeobecného zájmu o genealogii: „Genealogie je praktika, v níž se pojí imaginativní sebetvorba se zárukou pravdy o vlastní identitě. Genealogické pátrání, jehož prostřednictvím můžeme díky poznání svých předků s jistotou vědět, ‚kdo jsme‘ a ‚odkud přicházíme‘, předpokládá primordiální a předem určenou identitu, jež může být jednoduše odhalena“ (Nash 2002: 28).

Zaměření na genetické vazby zdánlivě zjednodušuje celou záležitost identity jejím zredukováním na předky a dědičnost. Testy však mají možnost odhalit také úskoky, selekci a zjednodušování, jež jsou součástí jakékoliv konstrukce původu. Příklad, který rozvíjí Chinn (2000: 156) na základě textu Davida Chioni Moorea (1994), je spekulací o tom, jak by testy DNA ovlivnily vyprávění o afroamerickém dědictví zosobněné v knize *Kořeny* (Roots) Alexe Haleye (1976). Jak Moore ukazuje, Haley možná mohl cítit hluboké pouto se svými africkými předky, ale Kunta Kinte – muž, jehož si vybírá jako počátek svého příběhu – je pouze zlomkem, 1/250 Haleya genetického dědictví.

I zde je tedy možné odhalit významný, ale složitý vývoj. Obnovuje se význam biologie v rozvoji a vyjadřování rasializovaných identit. Bylo by chybné dělat rovnítko mezi tímto vývojem a redukcionistickým závěrem debat o Já (Self) a přináležitosti. Uživatelé těchto nových genetických informací budou pravděpodobně schopni zvládnout zjevný rozpor mezi považováním biologie za zdroj pravdy o svém původu a zároveň vnímáním sebe sama jako aktivních tvůrců vlastních identit. Ukazuje se zde důležitá návaznost na měnící se hodnoty, co se týče konzumace, osobního rozvoje a individuality. Část přitažlivosti těchto forem genetického testování tkví v tom, že zdánlivě poskytují prostředky pro usmíření mezi čím dál víc individualizovanými popisy vlastní identity a utvářením politických komunit v rasializované podobě.

Závěr

Historický přístup přijatý v tomto článku měl ukázat na klíčovou roli, kterou věda sehrála *a dál hraje* při utváření rasializované sociální reality. To se nejvýznamněji projevuje v pokračující produkci kategorií rozdílnosti, jež jsou základem „rasových vztahů“. V dřívějších dobách biologie sloužila rasismu a antirasismu. Tato část historie zůstává důležitým referenčním bodem i v současných diskuzích o rase, ale existují náznaky, že se ony diskuze ubírají novým směrem.

Na období vědeckého rasismu se zaměřilo mnoho studií. Doba, jež následovala, je pravděpodobně prostudována méně. Věda byla během ní využívána k ovládnání či kontrole problematického a potenciálně společensky rozkladného konceptu „rasy“. Ve vědeckých kruzích i mimo ně existovalo společné úsilí redefinovat rozdíly mezi skupinami jako kulturní, spíše než biologické. Novost současného vývoje spočívá zčásti v tom, jak biologie proniká zpět do diskuzí o rozdílnosti. Když toto tvrdím, nechci přehánět koherenci nebo jednotu současných veřejných nebo vědeckých diskuzí o rase, etnicitě a biologii. Naopak, jedná se o oblast, o níž se vášnivě bojuje a v níž se věda musela znovu přímo zapojit do širší politické sféry.

Příklady diskutované výše naznačují některé ze způsobů, jimiž se vývoj, vyjádření a kontroverze rasových a etnických rozdělení silně biologizují. Věda se zapojuje do současných diskuzí o rozdílnosti různými a někdy nečekanými způsoby. Přestože je ve vznikajícím systému možné vnímat ozvěnu z dob vědeckého rasismu a vědeckého antirasismu, součástí nové politiky rasy a etnicity se stal biologismus. V tomto systému již nebude možné odmítnout diskuzi o biologických rozdílech mezi lidmi jako rasistickou. Z antirasismu se stává boj o biologii, spíše než proti ní.

Biologismus nyní ruší staré jistoty poválečného uspořádání – v neposlední řadě problematizováním základního rozdělení mezi přírodou a kulturou a mezi rasou a etnicitou, o něž se toto uspořádání opíralo. Nová biologie však není vůdčím diskursem, jenž by bránil sociální debatě; jedná se spíše o zdroj, z něhož je možné v této diskuzi čerpat. Jak příklady nových vztahů mezi biologii a „identitou“ ukazují, „veřejnost“ zaujímá zcela odlišný postoj k vědeckému poznání než v dřívějších dobách. Biologické výklady budou spolupůsobit, kombinovat se a soupeřit s jinými tvrzeními o rasové identitě, ale pravděpodobně je nevytlačí.²² Výzvou

---

²² V této větě záměrně napodobuji pojednání o biomedicínských identitách Novase a Rosea (2000: 491).

pro sociální studia vědy je nasměrovat jejich značné analytické schopnosti zaprvé na pochopení toho, jakým způsobem se debaty o rase a etnicitě odehrávají v rámci nové biologie, která právě přichází na svět, a zadruhé posoudit obecnější vliv tohoto trendu na veřejný a obecně rozšířený diskurs o rozdílnosti.

Přeložila Kateřina Dvořáková

Literatura

- Agamben, G. 1998. *Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Anderson, W. 2002. „Introduction of Special Issue on Postcolonial Technoscience.“ In *Social Studies of Science*, Vol. 32 (5/6): 643–658.
- Anthias, F. 2002. „Where Do I Belong? Narrating Collective Identity and Translocal Positionality.“ In *Ethnicities*, Vol. 2 (4): 491–514.
- Austin, A. 2003. „Rethinking Race and the Nation of Islam, 1930–1975.“ *Ethnic and Racial Studies*, 26 (1): 52–66.
- Bamshad, M. J.; Steve E. O. 2003. „Does Race Exist?“ *Scientific American* (December): s. 78–85.
- Banton, M. 1987. *Racial Theories*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Banton, M. 1988. *Racial Consciousness*. London: Longman.
- Barkan, E. 1992. *The Retreat of Scientific Racism: Changing Concepts of Race in Britain and the United States Between the World Wars*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Barker, M. 1981. *The New Racism*. London: Junction Books.
- Benedict, R. 1983 [1942]. *Race and Racism*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Bilton, A.; Bonnett, K.; Jones, P.; Lawson, T.; Skinner, D. et al. 2002. *Introductory Sociology*. Basingstoke, Hants.: Palgrave.
- Bonnett, A. 2000. *Anti-Racism*. London: Routledge.
- Brubaker, R.; Cooper, F. 2000. „Beyond ‚Identity‘.“ *Theory and Society*, Vol. 29 (1): 1–47.
- Chinn, S. E. 2000. *Technology and the Logic of American Racism: A Cultural History of the Body as Evidence*. London: Continuum.
- Collins, P. H. 2002. „A Tale of Two Titles.“ *Ethnicities*, Vol. 2 (4): 539–544.
- Condit, M. C. 1999. *The Meanings of the Gene*. Madison, WI: University of Wisconsin Press.
- Cross, K. 2001. „Framing Whiteness: The Human Genome Diversity Project (As Seen on TV).“ *Science as Culture*, Vol. 10 (3): 411–438.
- Donald, J.; Rattansi, A. (eds) 1992. „Race,“ *Culture and Difference*. London: SAGE Publications.
- Duster, T. 1990. *Backdoor of Eugenics*. London: Routledge.
- Duster, T. 2002. „Caught Between ‚Race‘ and a Hard Place.“ *Ethnicities*, Vol. 2 (4): 547–54.
- Edwards, J. 2000. *Born and Bred: Idioms of Kinship and New Reproductive Technologies in England*. Oxford: Oxford University Press.
- Evans, W. E.; Mary V. R. 1999. „Pharmacogenetics: Translating Functional Genomics into Rational Therapeutics.“ *Science* 286, 15 October : 487–491.

- Falk, R.; Paul, D. B.; Allen, G. 1998. „Foreword to Special Edition on Eugenic Thought and Practice: A Reappraisal.“ *Science in Context*, Vol. 11 (3/4): 3–4.
- Franklin, S. 2001. „Biologization Revisited: Kinship Theory in the Context of the New Biology.“ S. Franklin; S. McKinnon (ed.) In *Relative Values: Reconfiguring Kinship Studies*. Durham, NC: Duke University Press, s. 302–325.
- Gilroy, P. 1987. *There Ain't No Black in the Union Jack*. London: Hutchinson.
- Gilroy, P. 2000. *Between Camps: Nation, Culture and the Allure of Race*. Harmondsworth: Penguin.
- Gilroy, P. 2002. „A Response.“ *Ethnicities*, Vol. 2 (4): 554–560.
- Goldberg, D. T. 1993. *Racist Culture: Philosophy and the Politics of Meaning*. Oxford: Blackwell.
- Haley, A. 1976. *Roots: The Saga of an American Family*. New York: Doubleday.
- Hannaford, I. 1996. *Race: The History of an Idea in the West*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.
- Haraway, D. J. 1992. *Primate Visions: Gender, Race and Nature in the World of Modern Science*. London: Verso.
- Haraway, D. J. 1997. *Modest_Witness@Second_Millennium.FemaleMan©_Meets_Onco-Mouse™: Feminism and Technoscience*. London: Routledge.
- Hecht, G. 2002. „Rupture-Talk in the Nuclear Age: Conjugating Colonial Power in Africa.“ *Social Studies of Science*, Vol. 32 (5/6) : 691–727.
- Hedgecoe, A. 2001. „Schizophrenia and the Narrative of Enlightened Geneticization.“ *Social Studies of Science*, Vol. 31 (6): 875–911.
- Herrnstein, R. J.; Murray, Ch. 1994. *The Bell Curve: Intelligence and Class Structure in American Life*. New York: Free Press.
- Hird, M. 2002. „Re(pro)ducing Sexual Difference.“ *Parallax*, Vol. 8 (4): 97–107.
- Hird, M. 2003a. „From the Culture of Matter to the Matter of Culture: Feminist Explorations of Nature and Science.“ *Sociological Research Online* 8(1). Dostupný z <http://www.socresonline.org.uk/8/1/hird.html>.
- Hird, M. 2003b. „New Feminist Sociological Directions.“ *Canadian Journal of Sociology*. Vol. 28 (4): 447–462.
- Hirschfield, L. A. 1996. *Race in the Making: Cognition, Culture and the Child's Construction of Human Kinds*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Hoberman, J. 1997. *Darwin's Athletes: How Sport Has Damaged Black America and Preserved the Myth of Race*. New York: Mariner.
- Jensen, A. 1969. „How Much Can We Boost IQ and Scholastic Achievement?“ *Harvard Educational Review*. Vol. 39: 1–123.
- Johnston, J. 2003. „Resisting a Genetic Identity: The Black Seminoles and Genetic Tests of Ancestry.“ *Journal of Law, Medicine & Ethics*. Vol. 31 (2): 262–271.
- Jones, S. 1993. *The Language of Genes*. London: Harper Collins.
- Kahn, J. 2004. „How a Drug Becomes ‚Ethnic‘: Law, Commerce, and the Production of Racial Categories in Medicine.“ *Yale Journal of Health Policy, Law, and Ethics*. IV (1): 1–46.
- Kevles, D. J. 1995. *In the Name of Eugenics: Genetics and the Uses of Human Heredity*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

- King, N. B. 2002. „Security, Disease, Commerce: Ideologies of Postcolonial Global Health.“ *Social Studies of Science*. Vol. 32 (5/6): 763–789.
- Kohn, M. 1995. *The Race Gallery: the Return of Racial Science*. London: Jonathan Cape.
- Kohn, M. 1999. „A Race Apart.“ *Index on Censorship*. Vol. 28 (3): 79–83.
- Lee, S. Soo-Jin 2003. *The Meaning of Race in the New Genetics: The Politics of Identifying difference, paper given at ASA Decennial Conference*. University of Manchester, 14–18 July.
- Lee, S. Soo-Jin; Mountain J.; Kleniv, B. A. 2001. „The Meanings of “Race” in the New Genomics: Implications for Health Disparities Research.“ *Yale Journal of Health Policy, Law, and Ethics*. Vol. I: 33–75.
- Lowe, A. L.; Urquhart, A.; Forman, L. A.; Evett, I. W. 2001. „Inferring Ethnic Origin by Means of an STR Profile.“ *Forensic Science International*. Vol. 119: 17–22.
- Malik, K. 1996. *The Meaning of Race: Race, History and Culture in Western Society*. London: Macmillan.
- Malik, K. 2000. *Man, Beast and Zombie: What Science Can and Cannot Tell Us About Human Nature*. London: Weidenfeld & Nicolson.
- Mameli, M. 2003. *Rethinking Heredity, paper presented to the History and Philosophy of Science Seminar*. Cambridge University, 29 May.
- Martin, P. 2003. *Taking the Hype Seriously, paper presented to the SPS Genetics Group*. Cambridge University, 6 September.
- Michael, M.; Brown, N. 2003. *Dystopias and Dystopias: Futures and Performativities in Xenotransplantation, paper given at the British Sociological Association Conference*. University of York, 11–13 April.
- Miles, R. 1989. *Racism*. London: Routledge.
- Miles, R. 1993. *Racism After Race Relations*. London: Routledge.
- Moore, D. Ch. 1994. „Routes: Alex Haley’s Roots and the Rhetoric of Genealogy.“ *Transition: An International Review*. Vol. 4 (2): 4–21.
- Nahman, M. 2003. *A Different Mix: Kinship and Ova Traffic in an Israeli Context, paper given at ASA Decennial Conference*. University of Manchester, 14–18 July.
- Nash, C. 2002. „Genealogical Identities.“ *Environment and Planning D: Society and Space*. Vol. 20: 27–52.
- Nash, C. 2004. „Genetic Kinship.“ *Cultural Studies*. Vol. 18 (1): 1–33.
- Nelkin, D.; Lindee, S. M. 1995. *The DNA Mystique*. New York: W.H. Freeman.
- Novas, C.; Rose, N. 2000. „Genetic Risk and the Birth of the Somatic Individual.“ *Economy and Society*. Vol. 29 (4): 485–513.
- Olson, S. 2002. *Mapping Human History: Discovering the Past Through Our Genes*. London: Bloomsbury.
- Owens Moore, T. 1995. *The Science of Melanin: Dispelling the Myths*. Silver Spring, MD: Beckham House.
- Paul, D. B. 1998a. *Controlling Human Heredity: 1865 to the Present*. Amherst, NY: Humanity Books.
- Paul, D. B. 1998b. *The Politics of Heredity: Essays on Eugenics, Biomedicine, and the Nature–Nurture Debate*. Albany, NY: State University of New York Press.

- Pearce, N.; Foliaki, S.; Zpodlen, A.; Cunningham, Ch. 2004. „Genetics, Race, Ethnicity, and Health.“ *British Medical Journal*. Vol. 328 (1 May): 1070–1072.
- Rabinow, P. 1996. „Artificiality and Enlightenment: From Sociobiology to Biosociality.“ In P. Rabinow. *Essays in the Anthropology of Reason*. Princeton, NJ: Princeton University Press, s. 91–111.
- Reardon, J. 2001. „The Human Genome Diversity Project: A Case Study in Coproduction.“ *Social Studies of Science*. Vol. 31 (3): 357–388.
- Risch, N.; Burchard, E.; Ziv, E.; Tang, H. 2002. „Categorizations of Humans in Biomedical Research: Genes, Race and Disease.“ *Genome Biology*, Vol. 3 (7): 2007.1–2007.12.
- Rose, H.; Rose, S. (ed.) 2001. *Alas Poor Darwin: Arguments Against Evolutionary Psychology*. London: Vintage.
- Rose, N. 2001. „The Politics of Life Itself.“ *Theory, Culture and Society*. Vol. 18 (6): 1–30.
- Rothman, B. K. 1998. *Genetic Maps and Human Imaginations*. New York: W.H. Norton.
- Rushton, J. P. 1995. *Race, Evolution and Behaviour: A Life History Perspective*. London: Transaction.
- Schwartz, R. S. 2001. „Racial Profiling in Medical Research.“ *New England Journal of Medicine*. Vol. 334 (18) (3 May): 1392–1393.
- Searchlight 1998. „Special Edition: Gene War.“ *Searchlight*. Vol. 277 (July): 7–17.
- Shriver, M. D.; Smith, M. W.; Jin L.; Marcini, A.; Akey, J. M. et al. 1997. „Ethnic-Affiliation Estimation by Use of Population-Specific DNA.“ *American Journal of Human Genetics*, Vol. 60: 957–964.
- Snyderman, M.; Rothman, S. 1988. *The IQ Controversy: The Media and Public Policy*. New Brunswick, NJ: Transaction.
- Steinberg, D. L. 2000. „Reading Genes/Writing Nation: Reith, “Race” and the Writings of Geneticist Steve Jones.“ In A. Brah; A.E. Coombes (eds) *Hybridity and its Discontents: Politics, Science, Culture*. London: Routledge.
- Stepan, N. L. 1982. *The Idea of Race in Science: Great Britain, 1800–1960*. London: Macmillan.
- Strathern, M. 1992. *Reproducing the Future*. Manchester: Manchester University Press.
- Strathern, M. 1995. „Future Kinship and the Study of Culture.“ *Futurem*, Vol. 27 (4): 423–435.
- Taylor, R. L. 2003. „Review of J.M. Fish (ed.), Race and Intelligence: Separating Science From Myth.“ *Ethnic and Racial Studies*, Vol. 26 (1): 190–191.
- Tutton, R. 2004. „They Want to Know Where They Came From: Population Genetics and Family Genealogy.“ *New Genetics and Society*, Vol. 23 (1): 105–120.
- Tyler, K. 2003a. *Mixed Race Identities, Kinship, Belonging and Inheritance, paper given at the British Sociological Association Conference*. University of York, s. 11–13 April.
- Tyler, K. 2003b. *The Inheritance of Mixed Race Identities, paper given at ASA Decennial Conference*. University of Manchester, s. 14–18 July.
- Vichinsky, E. P.; Earles, A.; Johnson, R. A.; Hoag, M. S.; Williams, A.; Lubin, B. 1990. „Alloimmunization in Sickle Cell Anemia and Transfusion of Racially Unmatched Blood.“ *New England Journal of Medicine*, Vol. 322 (23) (7 June): 1617–21.

- Wacquant, Loïc J. D. 1997. „For an Analytic of Racial Domination.“ *Political Power and Social Theory*, Vol. 11: 221–234.
- Wacquant, Loïc J. D. 2002. „From Slavery to Mass Incarceration: Rethinking the Race Question in the US.“ *New Left Review*, Vol. 13: 41–60.
- Wade, P. 2002. *Race, Nature and Culture: An Anthropological Perspective*. London: Pluto.
- Waldby, C. 2000. *The Visible Human Project: Informatic Bodies and Posthuman Medicine*. London: Routledge.
- Waldby, C. 2001. „Essay Review: Code Unknown: Histories of the Gene.“ *Social Studies of Science*, Vol. 31 (5): 779–791.
- Waldby, C.; Rosengarten, M.; Trelor, C.; Fraser, S. 2003. *Blood and Bioidentity: Ideas about Self, Boundaries and Gifts in Blood Donation, paper given at the British Sociological Association Conference*. University of York, 11–13 April.
- Xie, H. G.; Kim, R. B.; Wood, A. J. J.; Stein, M. C. 2001. „Molecular Basis of Ethnic Differences in Drug Disposition and Response.“ *Annual Review of Pharmacology and Toxicology*, Vol. 41: 815–850.
- Younge, G. 2000. „White on Black.“ *The Guardian*. (28 August): 13.

Autor

David Skinner přednáší sociologii na Polytechnické univerzitě Anglia v Cambridge ve Velké Británii. K jeho publikacím patří *Valuing Technology* (společně s Janice McLaughlin, Paulem Rosenem a Andrewem Websterem, Routledge, 1999). V roce 2001 editoval (s Paulem Rosenem) zvláštní vydání *Science as Culture* (10 [3]), které se týkalo politiky rasializované vědy a techniky. V současné době zkoumá měnící se vztah mezi biologickým a sociologickým poznáním.

Kontakt: d.i.skinner@apu.ac.uk